

ปัญหากฎหมายของมาตรา 423 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*

พรศิริ ทวดสีญจน์**

1. บทนำ

บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชื่อเสียง ดังนั้น เมื่อเกิดการกระทำความเสียหายแก่ชื่อเสียง บุคคลควรได้รับการคุ้มครองจากการประทุษร้ายในรูปแบบต่างๆ จากกฎหมาย ในอดีตกฎหมายให้ความคุ้มครองชื่อเสียงด้วยวิธีทางอาญาเท่านั้น โดยไม่มีการให้ความคุ้มครองชื่อเสียงทางแพ่งไว้เลย จนกระทั่งได้มีการพัฒนาให้การกระทำความเสียหายแก่ชื่อเสียงเป็นความผิดทางแพ่งในเรื่องละเมิดชนิดหนึ่งในมาตรา 423 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจากตัวบทบัญญัติของมาตราดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิด การตีความถ้อยคำในบทบัญญัติ และข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิด ดังนั้น ผู้เขียนจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ว่า “บทบัญญัติเพื่อคุ้มครองและเยียวยาผู้เสียหายแก่ชื่อเสียงในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 มิได้มีการบัญญัติ ถ้อยคำความหมาย ให้ครอบคลุมชัดเจน ก่อให้เกิดปัญหาในการนำกฎหมายมาปรับใช้”

* แปลเรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัญหากฎหมายของมาตรา 423 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดังมีรายนามต่อไปนี้ รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์กรณ์ โสทธิพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนติ ไกรกาญจน์ กรรมการ และอาจารย์ ดร.เชมภูมิ ภูมิถาวร กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

** นิสิตในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ หมวดวิชากฎหมายเอกชนและธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และบทบัญญัติของมาตรา 423 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย

เดิมในประเทศไทยเข้าใจกันแต่เพียงว่า “ละเมิด” ได้แก่ การกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายชนิดหนึ่งเท่านั้น และผู้กระทำความผิดต้องเสียเงินให้แก่ท้องพระคลัง ซึ่งเท่ากับว่าละเมิดเป็นความผิดทางอาญาชนิดหนึ่ง มีข้อมูลนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน หรืออาจเรียกกันอีกอย่างว่า “เลเมิด”

2.1 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

กฎหมายดั้งเดิมของไทยได้รับอิทธิพลมาจากพระธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นกฎหมายฮินดูผ่านเข้ามาทางมอญ และพม่าตั้งแต่สมัยสุโขทัย ต่อมาในสมัยอยุธยา มีกฎหมายห้ามผู้ต้องเสียหายจัดการแก้แค้นแก่ผู้กระทำความผิดด้วยตนเอง แต่จะต้องเอาการละเมิดที่ทำให้ตนเสียหายนี้ไปฟ้องร้องยังศาล กระทั่งสมัยธนบุรีก็ยังคงอาศัยกฎหมายครั้งกรุงศรีอยุธยา จนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ บทบัญญัติในเรื่องละเมิดแก้ชื่อเสียงนั้น กลับกระจัดกระจายอยู่ตามพระไอยการ และกฎหมายฉบับต่างๆ จนถึงยุคการปฏิรูประบบกฎหมาย จึงได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้น และมีการให้ความคุ้มครองความเสียหายแก้ชื่อเสียงในมาตรา 423 ซึ่งมาตรานี้มีต้นแบบในการร่างมาจากมาตรา 824 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB)

มาตรา 423 บัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงเป็นที่เสียหายแก้ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือ

ทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใดอันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะได้ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

2.2 หลักเกณฑ์การพิจารณาความรับผิด

สำหรับองค์ประกอบที่กำหนดให้ต้องรับผิดเพื่อละเมิดนั้น นักกฎหมายไทยต่างมีการให้ความเห็นแบ่งได้เป็น 2 แนว คือ (1) เห็นว่า เป็นความรับผิดที่กฎหมายบัญญัติแยกเป็นเอกเทศ ดังนั้น สามารถพิจารณาองค์ประกอบของมาตรา 423 ได้โดยลำพัง และ (2) เห็นว่า เป็นความรับผิดที่ขยายความออกมาจากมาตรา 420 ดังนั้น จึงต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ของมาตรา 420 ประกอบกับมาตรา 423 ด้วย

2.3 การตีความถ้อยคำในบทบัญญัติ

ตามมาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้วางหลักไว้ว่า การใช้กฎหมายนั้นต้องพิจารณาถึงตัวอักษร และความมุ่งหมายไปพร้อมกัน โดยแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาจัดเป็นตัวอย่างในการแปลกฎหมายอย่างหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษา พบการให้ความหมายของถ้อยคำในมาตรา 423 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามคำอธิบายของนักกฎหมาย และแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา ทั้งที่สอดคล้อง และแตกต่างกันสรุปได้ ดังนี้ คือ (1) คำว่า “ผู้ใด” หมายถึง บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล (ฎ.5278/2531, 3504/2543) (2) คำว่า “กล่าวหรือไขข่าว” มี

การให้ความหมายไว้ 2 แนว คือ (2.1) เห็นว่า หมายถึง การแสดงข้อความใดๆให้บุคคลที่ 3 ได้รับรู้ไม่ว่าจะโดยการพูด การเขียน หรือวิธีอื่นใด (ฎ.723/2525,7869/2542) (2.2) เห็นว่า หมายถึง การพูด หรือการนำไปพูดต่อ (ฎ.124/2487, 197/2522) (3) คำว่า “แพร่หลาย” หมายถึง การกระทำที่บุคคลภายนอกหรือบุคคลที่ 3 ได้รับรู้ (ฎ.237-238/2514,121/2539,7713/2540) (4) คำว่า “ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง” หมายถึง ข้อความเท็จ (ฎ.939-940/2478,1355/2506, 126/2517,3023/2533,104/2534,7055/2539) (5) คำว่า “เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของบุคคลอื่น” หมายถึง ข้อความที่ทำให้คุณงามความดีของ บุคคลที่สะสมมาลดค่าลง ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพ และความเจริญก้าวหน้า (ฎ.755/2472,1161/2473,378/2483,242/2515, 3925/2531,3805/2537,1479/2542,3275/2 545,1712/2551) (6) คำว่า “ควรจะได้” มีการ ให้ความหมายไว้ 2 แนว คือ (6.1) เห็นว่า หมายถึง ความรับผิดชอบที่ไม่ต้องมีความจงใจหรือ ประมาทเลินเล่อ (ฎ.4008/2526,4595/2543) และ (6.2) เห็นว่า หมายถึง ความรับผิดชอบที่ต้องมี ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ (ฎ.1590/2528) (7) คำว่า “ส่งข่าวสาร” มีการให้ความหมายไว้ 2 แนว คือ (7.1) เห็นว่า หมายถึง การกล่าวหรือไข ข่าวด้วยวิธีใดๆ (ฎ.1972/2517,3489/2538) และ (7.2) เห็นว่า หมายถึง การกระทำที่ต้องใช้ เวลาสามารถรับส่งข่าวสารได้ทันที (ฎ.952/2534)

(8) คำว่า “มิได้รู้ว่าเป็นความจริง” มีการให้ ความหมายใน 2 แนว คือ (8.1) เห็นว่า หมายถึง การกระทำที่ไม่จงใจ แต่อาจประมาทเลินเล่อ และ (8.2) เห็นว่า หมายถึง การกระทำที่ไม่จงใจ (ฎ. 1590/2528,3053/2530) และ (9) ส่วนได้เสีย ที่ต่างก็ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกันว่า หมายถึง การส่งข่าวสารเพื่อประโยชน์ของผู้ส่ง หรือผู้รับ ข่าวสารโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีได้มีการ จำกัด้ไว้เป็นการเฉพาะ (ฎ.378/2499,3367/2535, 8446/2538)

2.4 ข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิด

จากการศึกษา พบว่า มีข้อยกเว้นมิให้ ต้องรับผิดที่เกิดจาก (1) มาตรา 423 วรรค 2 ใน เรื่องส่วนได้เสียโดยชอบ(ฎ.378/2499,3367/2535, 8446/2538) และ (2) ข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิดที่ เกิดจากหลักกฎหมายอื่น¹ซึ่งได้แก่ เรื่องเอกสิทธิ์ ตามมาตรา 130 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2550 (ฎ.1927/2528²) มาตรา 329 ประมวลกฎหมายอาญา (ฎ.1972/2517,70 6/2531,1920/2531,2372/2537,6245/2537) และมาตรา 331 ประมวลกฎหมายอาญา (ฎ. 6018/2541) หลักเรื่องความจริง (ฎ.6499/2540, 273-275/2502) และความยินยอม

โดยคดีหมิ่นประมาททางแพ่งนี้ จัดว่า เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่ผู้เสียหาย สามารถยื่นฟ้องคดีแพ่งไปพร้อมกับคดีอาญาได้ (ฎ.5584/2545)

¹ แม้ว่าในคำร่าส่วนใหญ่จะเห็นว่า เป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามมาตรา 423 แต่ในความเห็นของผู้เขียน เห็นว่า เป็นการขาดองค์ ประกอบในการพิจารณาความรับผิดชอบตามมาตรา 423 ที่ต้องพิจารณาประกอบกับมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

² คำพิพากษาของศาลฎีกานี้ เป็นเรื่องเอกสิทธิ์เด็ดขาดที่ได้รับจากมาตรา 114 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ซึ่ง ปัจจุบันเอกสิทธิ์ในเรื่องดังกล่าว ปรากฏอยู่ในมาตรา 130 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

3. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และบทบัญญัติของมาตรา 824 ในประมวลกฎหมายแพ่ง (BGB) ของประเทศสหพันธ์เยอรมนี

ระบบกฎหมายของประเทศสหพันธ์เยอรมนีในปัจจุบันมีที่มาจากกฎหมายโรมัน โดยประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (Bürgerliches Gesetzbuch หรือ BGB) เกิดขึ้นจากวิวัฒนาการจิตสำนึกของประชาชาติที่ค่อยๆเปลี่ยนแปลงตามแนวความคิดของสำนักประวัติศาสตร์ (Historical School) โดยให้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 1900 และได้มีการแก้ไขอีกครั้งในปี 2001 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2002 โดยที่กฎหมายลักษณะละเมิดปรากฏอยู่ในมาตรา 823-853 บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้

3.1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

ผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) กำหนดหลักทั่วไปในเรื่องละเมิดไว้ใน 3 มาตรา คือ มาตรา 823 บรรพ 1 มาตรา 823 บรรพ 2 และมาตรา 826 และมีมาตราเฉพาะที่กำหนดเกี่ยวกับลักษณะการกระทำละเมิดไว้หลายมาตรา³ โดยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความเสียหายแก่ชื่อเสียง หรือหมิ่นประมาททางแพ่งนั้น ไม่ปรากฏว่ามีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) แต่อย่างใด พบเพียงมาตรา 824 ที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองการกระทำอันเป็นอันตรายต่อเกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของบุคคลเท่านั้น

มาตรา 824 บัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวหรือเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นความจริง ซึ่งน่าจะเป็นอันตรายต่อเกียรติของผู้อื่น หรือเป็นสาเหตุ

ให้ทางทำมาหาได้หรือความเจริญก้าวหน้าของผู้อื่นเสื่อมถอยลงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้อื่นสำหรับความเสียหายที่มีสาเหตุมาจากการนั้น แม้ว่าผู้นั้นควรรู้แต่ไม่รู้ว่าข้อเท็จจริงนั้นไม่เป็นความจริง

การสื่อสารซึ่งไม่ทราบว่าเป็นความเท็จที่ผู้ส่งได้ทำการสื่อสารไปนั้น ไม่ผูกพันให้ทำการชำระค่าสินไหมทดแทน หากผู้ส่งหรือผู้รับข่าวนั้นได้แสดงให้เห็นถึงส่วนได้เสียโดยชอบในการสื่อสารนั้น”

3.2 หลักเกณฑ์การพิจารณาความรับผิด

มาตรา 824 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) มีหลักเกณฑ์การพิจารณาความรับผิด คือ (1) เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และ (2) ข้อความอาจเป็นอันตรายต่อเกียรติคุณของบุคคล หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

3.3 การตีความถ้อยคำในบทบัญญัติ

มาตรา 133 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) กำหนดให้ผู้พิพากษาต้องไม่แบ่งแยกถ้อยคำตามความหมายของตัวอักษร แต่ต้องสืบให้รู้แน่ชัดถึงเจตนาที่แท้จริงเบื้องหลังถ้อยคำนั้น ซึ่งเห็นได้จาก ข้อเท็จจริง พฤติการณ์แห่งกรณีแนวคำพิพากษาของศาล หลักทั่วไปจากรัฐธรรมนูญประมวลกฎหมาย บทความของนักกฎหมาย ประกอบกับเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายที่ปรากฏในรายงานของคณะกรรมการรัฐสภา และสามารถสรุปความหมายของถ้อยคำในมาตรา 824 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) ที่นักกฎหมายและศาลได้วางแนวทางไว้ ดังนี้ คือ (1) คำว่า

³ มาตรา 824 มาตรา 825 มาตรา 835 และมาตรา 836

“บุคคล” หมายถึง บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล (2) คำว่า “การกล่าว” หมายถึง การพูด ซึ่งมีใช่ การแสดงความคิดเห็น (3) คำว่า “เผยแพร่” หมายถึง การกระทำด้วยวิธีใดๆ ให้ข้อความนั้น ไปยังบุคคลที่ 3 เช่น การพูด การเขียนข้อความ หรือนวนิยาย การลงหัวข่าว หรือข้อความใน หนังสือพิมพ์ การหมิ่นประมาทบนโทรทัศน์ หรือ การออกอากาศทางวิทยุ เป็นต้น (4) คำว่า “ข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นความจริง” หมายถึง ข้อความเท็จ (5) คำว่า “เป็นอันตรายต่อเกียรติของผู้อื่น หรือเป็นสาเหตุให้ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญก้าวหน้าของผู้นั้นเสื่อมถอยลง” หมายถึง ข้อความที่อ้างถึงโจทก์ หรือสามารถคาดได้ว่าเป็นโจทก์ ซึ่งมีผลให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี หรือทำให้เกิด ความยากลำบากในการได้รับการยกย่อง หรือ เป็นเหตุให้ผู้นั้นได้รับอันตรายในทางการค้า หรือ การประกอบอาชีพ (6) คำว่า “ควรรู้” หมายถึง การกระทำด้วยความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ (7) คำว่า “สื่อสาร” หมายถึง การส่งข้อมูลด้วย วิธีใดๆ (8) คำว่า “ไม่ทราบว่าเป็นความเท็จ” หมายถึง ความไม่รู้จริงๆ และ (9) คำว่า “ส่วนได้เสีย” หมายถึง ทางได้เสียของเอกชน หรือทางได้เสีย ของสาธารณะ

3.4 ข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิด

ข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิดตามมาตรา 824 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) ได้แก่ (1) ส่วนได้เสียโดยชอบ ตามมาตรา 824 วรรค 2 และ (2) ความจริง ตามมาตรา 5 กฎหมาย รัฐธรรมนูญ (3) เอกสิทธิ์ ตามมาตรา 46 วรรค 1 กฎหมายรัฐธรรมนูญ และ (4) การแก้ไขให้ถูกต้อง โดยที่ประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี ถือว่า คดีหมิ่นประมาททางแพ่งนี้ สามารถเป็นได้ทั้งคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และคดีแพ่ง

4.ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายหมิ่นประมาทของประเทศสหราชอาณาจักร

กฎหมายอังกฤษในเรื่องละเมิด (Tort) พัฒนามาจากระบบการใช้หมายฟ้องคดี (writ) ในคดีเทรสปาส (Trespass) ของศาลหลวง ซึ่งไม่มีบททั่วไป โดยความรับผิดชอบทางละเมิดจะถูกกำหนดไว้เฉพาะเรื่องๆไป⁴ ซึ่งการหมิ่นประมาท จัดเป็นการทำละเมิดอย่างหนึ่ง

4.1 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

เดิมการใส่ความผู้อื่นด้วยข้อความเท็จจัดว่าเป็นคดีที่เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาประเภทหนึ่ง ซึ่งอยู่ภายในการตัดสินของศาลฝ่ายศาสนจักร ซึ่งมีการพัฒนาให้เป็นคดีแพ่งของศาลสตาร์แชมเบอร์ และกลายมาเป็นหน้าที่ของศาลคอมมอนลอว์ โดยเฉพาะศาลคิงส์เบนช์ (King's Bench) ในปัจจุบัน ซึ่งการหมิ่นประมาททางแพ่ง แบ่งได้ 2 ประเภท คือ (1) การหมิ่นประมาทด้วยลายลักษณ์อักษร (ไลเบล) และ (2) การหมิ่นประมาทด้วยคำพูด (สแลนเดอ)

4.2 หลักเกณฑ์การพิจารณาความรับผิด

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดมี 4 ข้อสำคัญ คือ (1) เป็นข้อความหมิ่นประมาท หรือไม่ (2) มีการกล่าวอ้างถึงโจทก์หรือไม่ (3) มีการเผยแพร่หรือยัง และ (4) มีข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิดที่ปรับใช้ได้หรือไม่

4.3 การตีความถ้อยคำในบทบัญญัติ

หลักสำคัญในการตีความตัวบทกฎหมาย ก็คือ ศาลจะต้องตีความตามตัวอักษรเสียก่อน อย่างเคร่งครัด และจะต้องไม่คำนึงถึงถ้อยคำ

⁴ เช่น ประมาทเลินเล่อ บุกรุก สลอลง หมิ่นประมาท หน่วงเหนี่ยว ยักยอก ก่อความเดือดร้อน เป็นต้น

หรือเหตุผลที่กล่าวกันในการอภิปรายพิจารณา ต่อบทกฎหมายในรัฐสภา และเมื่อไม่มีต่อบท กฎหมายบัญญัติไว้ ผู้พิพากษาจะเข้าทำหน้าที่ เป็นฝ่ายนิติบัญญัติเสียเอง

4.4 ข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิด

ข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิด ได้แก่ (1) ความ ขอบธรรมที่จะกล่าวได้ หรือความจริง (2) การ แสดงความเห็นอย่างเป็นธรรม (3) เอกสิทธิ์ (4) ความยินยอม (5) การขอแก้ไข และ (6) การเผยแพร่ โดยไม่รู้

โดยที่ในประเทศสหราชอาณาจักร ถือว่า คดีหมิ่นประมาทเป็นคดีแพ่งเท่านั้น มิใช่คดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และจะทำการลงโทษผู้ กระทำความผิดด้วย ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive damages) แทนการลงโทษทางคดีอาญา

5. บทสรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบประวัติ ความเป็นมา หลักเกณฑ์การพิจารณาความรับผิด หลักการตีความถ้อยคำในบทบัญญัติ คำอธิบาย ของนักกฎหมาย แนวคำพิพากษาของศาลสูง คำแปลถ้อยคำจากพจนานุกรมศัพท์กฎหมาย และข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิด ทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศแล้ว สามารถสรุปถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากมาตรา 423 ในประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ได้ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ปัญหาในเรื่องหลักเกณฑ์ในการ พิจารณาความรับผิดตามมาตรา 423 ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่แท้จริง พบว่า ควร พิจารณามาตรา 420 หลักทั่วไปประกอบด้วย หลักเกณฑ์ดังนี้ คือ (1) มีการกระทำโดยรู้สำนึก ต่อบุคคลอื่น (2) เป็นการกระทำโดยจงใจหรือ ประมาทเลินเล่อ (3) เป็นการกระทำที่ไม่ชอบ

ด้วยกฎหมาย (4) มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อ ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ ทางเจริญ (5) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกล่าวหรือไขข่าว และผลความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากมาตรา 423 เป็นมาตราที่ขยายออกมาจากมาตรา 420 ซึ่งเป็นหลักทั่วไปในการพิจารณาความรับผิด ทางละเมิด ดังปรากฏตามรายงานการประชุม คณะกรรมการร่างกฎหมาย มาตรา 824 ประมวล กฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) และต่อบทบัญญัติ มาตรา 423 วรรค 1 ตอนท้าย

2. ปัญหาในเรื่องการแปลความถ้อยคำ ในบทบัญญัติของมาตรา 423 ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์นี้ พบว่า ควรเป็นการแปลความ ตามหลักการตีความของประเทศที่ใช้ระบบ กฎหมายแบบซีวิลลอว์เป็นสิ่งสำคัญ ตามที่มาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนด ให้การตีความที่ดีนั้นจะต้องอาศัยการตีความ ตามตัวอักษร และถ้อยคำในตัวเองร่วมกัน ซึ่ง สามารถสรุปความหมายโดยหลักการของถ้อยคำ ที่มีให้การให้ความหมายแตกต่างกันในมาตรา 423 ได้ดังนี้ คือ (1) คำว่า “กล่าวหรือไขข่าว” หมายความว่า การพูดหรือการพูดต่อ (2) คำว่า “ควรจะได้” หมายความว่า การรู้ถึงการกระทำ ความผิดของผู้กระทำ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย ความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ (3) คำว่า “ส่ง ข่าวสาร” หมายความว่า การส่ง ซึ่งยังไม่อาจ ทราบข้อความนั้นได้ทันที (4) คำว่า “มิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง” หมายความว่า ความไม่รู้จริงๆ (5) คำว่า “ส่วนได้เสีย” หมายความว่า ผล ประโยชน์ของเอกชน หรือผลประโยชน์ของ สาธารณะ (ส่วนรวม)

3. ปัญหาในเรื่องข้อยกเว้นมิให้ต้องรับผิด ตามมาตรา 423 ประมวลกฎหมายแพ่งและ พหุณยในปัจจุบัน (ประกอบกับมาตรา 420) พบว่า ได้แก่ (1) ส่วนได้เสียโดยชอบ (มาตรา

423 วรรค 2) และ (2) การขาดองค์ประกอบในการพิจารณาความรับผิดตามมาตรา 423 ในเรื่อง (2.1) ความไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ผู้กระทำความเสียหายได้รับเอกสิทธิ์จากกฎหมายอื่น⁵ ให้มีอำนาจกระทำความเสียหายได้ (2.2) ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายข้อความเท็จ เนื่องจาก เมื่อทำการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายด้วยข้อความจริงย่อมไม่ถือว่าเป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำความผิดตามมาตรา 423 และ (2.3) ความเสียหาย เนื่องจาก เมื่อผู้เสียหายยินยอมให้ผู้อื่นกระทำการหมิ่นประมาทตน จึงเท่ากับว่าไม่มีความเสียหายเกิดขึ้น

โดยคดีหมิ่นประมาททางแพ่งในประเทศไทย จัดว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และจากความไม่ชัดเจนของถ้อยคำในบทบัญญัติมาตรา 423 ดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาในการปรับใช้กฎหมายของผู้ใช้กฎหมายแต่ละ

คนแตกต่างกันออกไป แม้ปัจจุบันปัญหานี้จะยังไม่ปรากฏในชั้นการพิจารณาคดี เพราะผู้ฟ้องร้องดำเนินคดี ก็คงพยายามที่จะไม่ทำให้ตนต้องมีปัญหา หรือเกิดความเสียหายในการฟ้องร้อง เช่นเดียวกับศาลที่คงไม่สามารถที่จะปฏิเสธไม่รับพิจารณาคดี ด้วยเหตุที่มาจากถ้อยคำในตัวบทบัญญัติไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ดังนั้น เพื่อก่อให้เกิดแนวทางในการปรับใช้ที่สอดคล้อง และถูกต้องตามหลักกฎหมาย ผู้เขียนขอเสนอให้ทำการแก้ไขถ้อยคำในมาตรา 423 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้ คือ 1.เสนอให้แก้ไข คำว่า “กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย” ในวรรค 1 เป็น คำว่า “กล่าวหรือเผยแพร่ด้วยวิธีการใดๆ” และ 2. เสนอให้แก้ไข คำว่า “ส่ง” ในวรรค 2 เป็น คำว่า “สื่อสาร” เพื่อขจัดปัญหา และนำไปสู่การปรับใช้บทบัญญัติที่มีประสิทธิภาพต่อไป ดังตารางต่อไปนี้

บทบัญญัติในปัจจุบัน	บทบัญญัติที่เสนอแก้ไข
มาตรา 423 วรรค 1	
<p>“ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขา เพื่อความเสียหายอย่างใดอันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้”</p>	<p>“ผู้ใดกล่าวหรือเผยแพร่ด้วยวิธีการใดๆ ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใดอันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้”</p>

⁵ กรณีนี้ คือ มาตรา 130 ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 331 และมาตรา 329 ประมวลกฎหมายอาญา)

บทบัญญัติในปัจจุบัน	บทบัญญัติที่เสนอแก้ไข
มาตรา 423 วรรค 2	
<p>“ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”</p>	<p>“ผู้ใดสื่อสารข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงการสื่อสารข่าวสารเช่นนั้นทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”</p>

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จิตติ ดิงศ์ภักดิ์. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึง 452. กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2523.
- จามินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ. การตีความกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนภาพพิมพ์, 2526.
- ปริญญา จิตรการณีกิจ. ความผิดฐานหมิ่นประมาท-ดูหมิ่นซึ่งหน้า. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538.
- พจน์ บุชปาคม. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2523.
- เพ็ง เพ็งนิตติ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจิรัชการพิมพ์, 2550.
- ไพจิตร ปุณฺณพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 12 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2551.
- ร. แลงกาด. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2526.
- วารี นาสกุล. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลาภมิควรได้ civil and commercial code tort, management of affairs without mandate and undue enrichment. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิบูลย์กิจการพิมพ์, 2544.
- ศักดิ์ สอนงชาติ. คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539. พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2551.
- ศันท์ภรณ์ โสถลิพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.
- สมพร พรหมพิตร. คดีหมิ่นประมาท. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2537.
- สุนัย มโนมัยอุดม. ระบบกฎหมายอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2550.
- เสนีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พิสดาร มาตรา 423 กล่าวหรือไขข่าว (ทำให้เสียหายแก้ไขชื่อเสียง,เกียรติคุณ,ทางทำมาหาได้,ทางเจริญของบุคคลอื่น) คำสอนชั้นปริญญาโททางนิติศาสตร์ พุทธศักราช 2478. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2493.
- หลวงจ่ารัฐเนติศาสตร์. การแปลกฎหมาย. บทบัณฑิตย. (มกราคม 2511): 23-24.
- หอดจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. เรื่อง รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2468. สคก.3/5(2) (ไมโครฟิล์ม). กรุงเทพมหานคร : หอดจดหมายเหตุ, 2468.
- อำนวย เขียวขำ. หมิ่นประมาททางแพ่ง : ศึกษาเฉพาะเหตุที่ทำให้ไม่ต้องรับผิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโททางนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- COHN, E. J. MANUAL OF GERMAN LAW. VOLS 1. 2ND ED. LONDON : OCEANA PUBLICATIONS, 1968.
- CRACKNELL, D. G. OBLIGATIONS : THE LAW OF TORT. 4THED. GRANT BRITAIN : OLD BAILEY PRESS, 2003.
- DALE, W. LEGISLATIVE DRAFTING : A NEW APPROACH. LONDON : BUTTERWORTHS, 1977.
- FOSTER, N. G. AND SULE, S. GERMAN LEGAL SYSTEM AND LAWS. 3RDED.OXFORD : OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2002.
- GILIKER, P. AND BECKWITH, S. TORT SWEET & MAXWELL'S TEXTBOOK SERIES. LONDON : SWEET & MAXWELL, 2008.
- HORN, N., KOTZ, H. AND LESER, H. G. GERMAN PRIVATE AND COMMERCIAL LAW : AN INTRODUCTION. OXFORD : CLARENDON PRESS, 1982.
- LIMPENS, J., KRUIHOF, R. M. AND MEINERTZHAGEN-LIMPENS, A. TORTS CHAPTER 2 LIABILITY FOR ONE'S OWN ACT. INTERNATIONAL ENCYCLOPEDIA OF COMPARATIVE LAW. 11 (1980) : 45-47.
- MARKESINI, B. S. THE GERMAN LAW OF OBLIGATIONS VOLUME.2 THE LAW OF TORTS : A COMPARATIVE INTRODUCTION. OXFORD : CLARENDON PRESS, 1997.
- YOUNG, R. ENGLISH FRANCE & GERMAN COMPARATIVE LAW. 2NDED. GRANT BRITAIN : ROUTLEDGE-CAVENDISH, 2007.
- ZWEIGERT, K. AND KÖTZ, H. INTRODUCTION TO COMPARATIVE LAW VOLUME 2 THE INSTITUTIONS OF PRIVATE LAW. 2NDED. OXFORD : CLARENDON PRESS, 1987.